

УДК [316. 334.3 : 324] (477 . 83)

Демків О. Б.

**ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2012 РОКУ НА ЛЬВІВЩИНІ:
«СИЛА БРЕНДУ», «ПРАВА РАДИКАЛІЗАЦІЯ»
ТА «ПРОБЛЕМНІ ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виборчий процес у Львівській області відзначався відносно невисоким «градусом» протистояння між кандидатами, що зовсім несхоже до передвиборчої риторики, яка була досить гострою. У жодному з округів області не дійшло до протистоянь, які мали місце у 94 виборчому окрузі (Київська область), 132 виборчому окрузі (Миколаївська область), 194, 197 (Черкаська область) та 223 виборчому окрузі (м. Київ). Водночас вибори у Львівській області не були позбавленими інтриги, а результати стали певною мірою неочікуваними навіть для місцевих оглядачів, добре знайомих з настроями і вподобаннями виборців області. Попри відсутність гострих конфліктів і

нечисленні скарги з боку суб'єктів виборчого процесу [1]¹ можемо говорити і про відголос у Львівській області тих викривлень, які спровокували загострення політичного протистояння у всеукраїнському масштабі і навіть дали підстави радикально налаштованій частині політикуму ставити під сумнів легітимність виборів [2].

Таблиця 1

Результати виборів у одномандатних виборчих округах Львівщини та результати волевиявлення мешканців Львівської області за багатомандатним виборчим округом [3]

Одномандатний виборчий округ	Прізвище переможця, партійна приналежність і відсоток отриманих голосів у одномандатному виборчому окрузі	Партія, що отримала найбільшу підтримку серед виборців одномандатного виборчого округу і відсоток отриманих голосів
ОВО №115	Хміль М. М. ВО "Батьківщина" / 43.09	ВО Свобода / 37.44

¹ Станом на 3 листопада 2012 року до правоохоронців Львівщини надійшло 52 скарги, заяви та повідомлення про можливі факти порушень виборчого законодавства, повідомила прес-служба прокуратури Львівської області. З них в органи прокуратури надійшло 33 звернення, за якими згодом порушено 1 кримінальну справу, 7 – надано роз'яснень, 20 – скеровано за належністю, 1 – повернуто заявнику, по 4-х – триває перевірка.

ОВО №116	Фаріон І. Д. ВО "Свобода" / 68.02	ВО Свобода / 41.69
ОВО №117	Васюник І. В. ВО "Батьківщина" / 27.34	ВО Свобода / 35.88
ОВО №118	Михальчишин Ю. А. ВО "Свобода" / 57.21	ВО Свобода / 40.72
ОВО №119	Сех І. І. ВО "Свобода" / 64.86	ВО «Батьківщина» / 38.96
ОВО №120	Дубневич Я. В., самовисування / 47.04	ВО «Батьківщина» / 40.13
ОВО №121	Ілик Р. Р. ВО "Батьківщина" / 49.11	ВО Свобода / 42.84
ОВО №122	Пазиняк В. С. ВО "Батьківщина" / 55.86	ВО «Батьківщина» / 41.08
ОВО №123	Котеляк Л. Л. ВО "Батьківщина" / 30.12	ВО «Батьківщина» / 39.41
ОВО №124	Курпіль С. В. ВО "Батьківщина" / 61.73	ВО «Батьківщина» / 42.73
ОВО №125	Тягнибок А. Я. ВО "Свобода" / 35.61	ВО «Батьківщина» / 40.49
ОВО №126	Канівець О. Л. ВО "Батьківщина" / 41.20	ВО Свобода / 39.32

На чотирьох виборчих округах, центри яких були розташовані на території Львова (115, 116, 117, 118) перемогу здобули двоє кандидатів від ВО «Батьківщина» та двоє кандидатів від ВО «Свобода» (такий паритет пояснюється тим, що всі переможці були «єдиними узгодженими опозиційними кандидатами» і у згаданих округах, і в інших округах Львівщини, не було взаємного поборювання кандидатів-мажоритарників від ВО «Батьківщина» та ВО «Свобода». У багатомандатному виборчому окрузі мешканці Львова віддали перевагу ВО «Свобода», в той час, як у половині (6 з 12) округів на території області перше місце здобула ВО «Батьківщина». «УДАР» у всіх виборчих округах Львівщини здобув третє місце. Партія регіонів у всіх виборчих округах Львівщини посіла 4 місце і лише у 118 окрузі – 5 місце, поступившись «Нашій Україні».

В 11 з 12 виборчих округів перемогу здобули представники об'єднаної опозиції. І лише в одному (120) окрузі опозиційний кандидат поступився самовисуванцю. Таким чином, Львівщина делегувала у Верховну Раду 12 кандидатів за одномандатними округами: 7 від ВО «Батьківщина», 4 від ВО «Свобода» та одного самовисуванця.

За кількістю отриманих голосів лідером виборчих симпатій мешканців Львівської області стала І. Фаріон, за яку проголосувало 77631 виборець. Це четвертий результат у всеукраїнському масштабі.

Результат І. Фаріон перевершили троє мажоритарників з Донецької області: О. Бабков (92239), М. Левченко (89630), Ю. Звягільський (83029).

Оглянемо хід передвиборчої боротьби та результати у одномандатних округах Львівщини. У виборчому окрузі №115 (центр – Сихівський район м. Львова) в ході боротьби перемогу здобув кандидат від ВО «Батьківщина» Михайло Хміль. Його основним опонентом від політичної партії «УДАР» Віталія Кличка був генеральний продюсер досить впливового місцевого *телеканалу (ZIK)*, ведучий резонансної програми журналістських розслідувань «Хто тут живе?» ZIK Дмитро Добродомов. До кінця виборчої кампанії зберігалася невизначеність, яку не могли усунути навіть соціологічні опитування, що показували значний відсоток виборців, які «не визначилися».

Більшість політичних оглядачів та навіть соціологи до самого дня голосування вважали фаворитом впізнаваного і популярного на окрузі Д. Добродомова. Ще 10 жовтня 2012 року соціолог, керівник Українського фонду «Громадська думка» В. Подгорнов заявляв у ефірі каналу ZIK: «На питання: «Якби вибори до Верховної Ради відбулися наступної неділі, за кого б ви проголосували?» відповіді були: Дмитро Добродомов – 34,8%, Михайло Хміль – 26,6%...» [4]. Водночас, на користь М. Хмеля зіграв бренд «Об'єднаної опозиції», який, подібно до бренду «Нашої України» на виборах 2002 року, майже гарантував перемогу у Львівській області. Пікантною особливістю передвиборчої полеміки і брудної антиреклами були агітки з фото Д. Добродомова та текстом: «Це онук НКВДиста Дмитро Добродомов. Хочеш такого «народного» депутата?» [5]. Щодо прогнозів про діяльність переможця, М. Хмеля, у парламенті то з огляду на відсутність серйозних фінансових ресурсів та бізнесових інтересів найімовірнішою є повна відповідність дій депутата позиції фракції. Це припущення стосується не лише М. Хмеля. Цьогорічний «набір» депутатів від Львівщини за своєї непричетністю до впливових бізнес-структур можна порівняти з ранніми «демократичними» скликаннями українського парламенту, коли серйозний бізнес ще не розпочав «похід у владу» (єдиним яскравим винятком є Я. Дубневич, про якого йтиметься далі).

Результати виборів у 116 окрузі (центр – Залізничний район м. Львова) ще на початку кампанії вважалися найбільш передбачуваними. Причиною цього стала присутність серед кандидатів у народні депутати Ірини Фаріон, представниці ВО «Свобода», кандидата філологічних наук, відомої прихильниці «прибалтійського» варіанту етнонаціональної та мовної політики. Відтак передвиборча кампанія кандидатики була в основному спрямована на висвітлення діяльності ВО «Свобода». Показовою є передвиборча кампанія представника «Партії регіонів» Богдана Хруставчука: попри велику кількість агітаційних матеріалів і білбордів на більшості з них не фігурувала ні символіка, ні назва Партії регіонів. Основним гаслом кампанії

представника ПР було: «Молодь за розвиток Львівщини», а передвиборча публічна діяльність містила ознаки мімікрування кандидата у бік поширених серед місцевого електорату запитів. Так, 15 вересня у Львові в конференц-залі готелю «Південний» за організації Львівської обласної організації Молоді регіони (головою якої є Б. Хруставчук) демонструвався фільм «Нескорений» у якому в позитивному ключі висвітлюється (а точніше кажучи, героїзується) діяльність Романа Шухевича (про цю подію інформує сайт Львівської обласної організації Молоді регіони [6]). Незважаючи на такі химерні «передвиборчі маневри», результат Б. Хруставчука є дещо нижчим за результат «Партії регіонів» в окрузі і становить 4,46%.

У виборчому окрузі №117 (центр – Галицький район м. Львова) перемогу здобув Ігор Васюник – єдиний узгоджений кандидат від Об'єднаної опозиції, основним конкурентом якого був Тарас Стецьків – колишній народний депутат п'яти (!) скликань, добре відомий, досить популярний у Львові політик з незаплямованою репутацією (цього разу Т. Стецьків був самовисуванцем, причому не з власної волі, а, ймовірно, через те, що керівництво опозиції вирішило, що «ресурс» депутата Стецьківа уже використано повністю). Впродовж передвиборчої кампанії претенденти на депутатський мандат мали майже однакові шанси і різні соціологічні дослідження прогнозували перемогу то одного, то іншого кандидата. В результаті Ігор Васюник отримав підтримку 30085 виборців (що становить 27,34 %) Тарас Стецьків – 26834 виборців (24,38%). Значну частку голосів отримала Оксана Юринець (кандидат від УДАРу) – 19725 (17,92 %). В цьому окрузі найбільшу серед інших регіоналів Львівщини підтримку здобув голова міської організації Партії регіонів Олег Баран – 13788 (12,53%), який подібно до своїх однопартійців у цьому регіоні, якщо не приховував то не особливо афішував приналежність до партії влади, а позиціював себе через успішну підприємницьку діяльність та образ «міцного господарника», співвласника товариства з обмеженою відповідальністю *"Родинна ковбаска"*.

Виборчий округ №118 охоплює частини Личаківського і Шевченківського районів міста, а також повністю включає Пустомитівський район області. Одним з основних претендентів на крісло депутата був старший з братів-підприємців Дубневичів – Богдан. Дубневичі – вихідці з Пустомитівського району, тут вони володіють великою кількістю земельних ділянок та підприємств (зокрема, активами таких комерційних структур: АПП «Львівське», «Енергія-Новояворівськ», «Енергія-Новий Розділ», «Енергія-Старичі», Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій, Пустомитівський завод «Шляхзалізобетон», «Будінвест», «Архібуд», ТзОВ «Колійні ремонтні технології» та ін. [7]). Це була друга спроба Богдана Дубневича потрапити у Верховну Раду: він уже балотувався до ВРУ у 2002, але програв вибори висуванцю «Нашої України» Олексі

Гудимі. Основним опонентом Богдана Дубневича на виборах–2012 став Юрій Михальчишин – свободівець, кандидат політичних наук, відомий своїми епатажними опозиційними висловлюваннями. Слід зазначити, що оглядачі спершу прогнозували, що Ю. Михальчишин обере Сихівський округ (ВО № 115), де у політика був найвищий рівень підтримки (цей виборчий округ традиційно вважається найбільш «національно свідомим» у Львові та містить найбільшу частку «новоприбулих львів'ян» – львів'ян «у першому поколінні» чи львів'ян, народжених на території населених пунктів області). Проте, свободівець прийшов у новий округ, у якому його фактично не знали. Ймовірною причиною такої міграції оглядачі вважають неформальну угоду між кандидатом Михальчишином і кандидатом Добродомовим про те, що телеканал ЗІК проявлятиме лояльність до ВО «Свобода» та Михальчишина зокрема, а натомість Д. Добродомов отримає «зелене світло» для перемоги в Сихівському окрузі. Ю. Михальчишин отримав перемогу на відносно незнайомому електоральному полі головню за рахунок бренду ВО «Свобода» та за рахунок власного радикалізму і непричетності до «старих» владних і бізнесових структур. Виборці віддали йому вдвічі більше голосів, аніж його конкуренту – 66108 проти 32766 (голоси, віддані за Б. Дубневича).

Слід зазначити, що у фінансовому плані виборча кампанія Б. Дубневича була однією з найдорожчих: через благодійну організацію «Фонд братів Дубневичів» було профінансовано значну кількість культурно-розважальних і «навколорелігійних» заходів (таких як організація прощ у «святі місця») [8]. Проти кандидата Дубневича зіграла відносно одностайна критика з боку опонентів (зокрема, цілком обґрунтовані припущення про приєднання Б. Дубневича у окремих голосуваннях до «регіоналів» у разі обрання), звинувачення у причетності Б. Дубневича до махінацій з ТОВ «Корпорація колійні ремонтні технології» (висвітлені в низці статей у газеті «Експрес») і скандал довкола «прихованої судимості» (у 1989 році Б. Дубневич був засуджений на вісім років тюрми за «розкрадання державного майна в особливо великих розмірах» відповідно до статті 86-1 Кримінального кодексу УРСР).

Виборчий округ № 119 (центр – Бродівський район Львівської області) вважається «свободівським» через відносно міцні партійні структури. Кандидатом мажоритарником від цього суб'єкта виборчого процесу стала голова фракції ВО «Свобода» у Львівській обласній раді Ірина Сех (зазначимо, що головою обласної ради є рідний брат пані Ірини Олег Панькевич). І. Сех, добре впізнавана і досить популярна в області (зокрема через активну участь у конфліктних ситуаціях, пов'язаних із відзначенням «дня Перемоги» 9 травня 2011 року у Львові та протестами проти «мовного» закону [9]), стала «узгодженим кандидатом від Об'єднаної опозиції», що зняло сумніви щодо переможця виборів у цьому окрузі. Передбачення справдилися: І. Сех отримала

підтримку 64,86% (67784 виборців), в той час як її найближчий конкурент (син покійного голови обласної державної адміністрації Степана Сенчука Сергій) – лише трохи більше ніж 10%.

У виборчому окрузі № 120 (центр – Городоцький район Львівської області) перемогу здобув само висуванець Ярослав Дубневич (це єдиний результат, який випадає з картини домінування ВО «Свободи» та ВО «Батьківщини» у Львівській області). Я. Дубневич (рідний брат Б. Дубневича) отримав підтримку 50196 виборців (46,91%) виборців округу. Основним конкурентом переможця була Тетяна Чорновол – узгоджений кандидат від ВО «Батьківщина» та ВО «Свобода», киянка, журналіст, редактор порталу «Лівий берег», автор резонансних розслідувань і репортажів (зокрема фоторепортажу з президентської резиденції у Межигір'ї, куди журналістка потрапила «попартизанськи» перелівши через огорожу [10]).

За кількістю та гостротою інцидентів вибори у цьому окрузі Львівської області можна вважати найбільш проблемними. Зокрема впродовж кампанії (13 вересня та 6 жовтня) на Тетяну Чорновол було скоєно два напади [11]. Під час першого кандидатку в депутати облили зеленкою, а під час другого побили, коли Т. Чорновол спробувала з'ясувати походження фальшивих листівок від її імені. Листівки із закликом перерахувати кошти на, нібито, її підтримку, де був вказаний невідомий їй рахунок, поширювали невідомі. Зрештою офіційні результати голосування не задовольнили представників кандидата від опозиційних сил: Тетяна Чорновол набрала 41552 голосів виборців (38,83%) і посіла друге місце, а переможцем з різницею у 8 644 голоси (8,08%) був оголошений Ярослав Дубневич.

Представники штабу Т. Чорновол намагалися оспорювати офіційні результати та привернути увагу суду до аномалій розподілу голосів виборців: на дільницях округу, де були зафіксовані середньостатистичні показники явки, перемогу здобула Т. Чорновол, а на дільницях де явка була аномально високою – перемога дісталася Дубневичу¹¹. Справді, такі аномалії викликають запитання (висловлюючись соціологічним «сленгом», крива Гауса у цьому разі «відростила горб»), причини появи якого можуть бути різними – як цілком буденні і «нормальні» (наприклад, розміщення на території ДВК установ закритого типу, де голосування відбувається організовано і масово), так і причини неправового характеру (наприклад, «вкидання» бюлетенів) [12]. Представники Т. Чорновол на час написання цієї розвідки не змогли добитися сприятливих для себе рішень суду (наприклад, рішення суду

---

¹ Наприклад, на дільниці 461114 за явки 91% (!!!) була зафіксована перемога кандидата Дубневича (за кандидата Дубневича проголосувало понад 69 %, за кандидата Чорновол – близько 11%), а на дільниці 461099 за явки 68% перемогу отримала Т. Чорновол (кандидат Дубневич отримав близько 25%, кандидат Чорновол – близько 34%). Докладний аналіз аномалій розподілу явки та голосів, поданих за провідних кандидатів у цьому окрузі, див. у статті Е. Шнурко-Табакової.

про перерахунок голосів на «проблемних» дільницях з аномально високою явкою чи рішення суду про графологічну експертизу підписів виборців у списках отримання виборчих бюлетенів), але декларували намір звертатися до судів вищих інстанцій з апеляціями. Одним зі слабких місць цієї спроби оспорювання результатів була майже цілковита відсутність скарг з боку спостерігачів та відповідність офіційних результатів результатам, які були зафіксовані у протоколах дільничних комісій. Представники Чорновола зазначали, що «на жаль, мають сумніви у добросовісності спостерігачів і членів комісій, в тому числі і власних». Як бачимо, у цьому випадку, як і у багатьох подібних випадках, відчувається нелегітимність виборчого процесу з боку його учасників, переконаність у викривленні результатів і у зловмисності технології комплектування дільничних та окружних комісій. Ці приклади (а в масштабах країни можемо говорити про їх значну кількість) є такими собі «вогнищами делегітимізації» результатів виборів і сформованих в результаті виборів політичних інститутів.

Поки підозри про неправовий характер офіційно зафіксованих результатів не підтверджені судом та правоохоронцями (і видається, що такого підтвердження не варто чекати) причини успіху Я. Дубневича можна пояснювати як матеріально-фінансовою підтримкою кандидатом жителів округу ще задовго до виборів, так і відсутністю популярного місцевого кандидата. До цього слід додати і те, що гаслами кампанії Я. Дубневича були гостро опозиційні «Жодного голосу Партії регіонів!», «Свободу Юлі!» та «За державне визнання УПА», а також прогресивні ідеї про покращення умов ведення бізнесу, розширення прав місцевого самоврядування та ін. З подібними гаслами виступала і Т. Чорновола. До поразки опозиційної кандидатки спричинилося те, що Тетяна Чорновола не є вихідцем зі Львівщини, а належить до так званих «парашутистів» з Києва, а міцну команду, яка б популяризувала кандидатку та контролювала хід виборчої кампанії створити так і не вдалося.

Стосовно подальших дій переможця виборів більшість оглядачів прогнозує, що у парламенті Я. Дубневич приєднається до тієї політичної сили, яка зможе захистити «сімейний бізнес» і надати для нього можливості розвитку. До того ж, зміна партійних кольорів для братів Дубневичів звична справа: після відмови від членства у «Батьківщині» в 2010 році (рік ув'язнення Ю. Тимошенко) брати балотувалися до облради від партії «Відродження» – однієї з численних «філій» «партії влади» (членом цієї партії зокрема є чинний голова Львівської обласної державної адміністрації Михайло Костюк).

У виборчому окрузі №121 (центр – Дрогобицький район Львівської області) перемогу у парламентських перегонах здобув Роман Лик, кандидат у народні депутати від ВО «Батьківщина». За нього проголосувало 54641 виборець, що становить 49,11% від кількості осіб, які проголосували. Решта кандидатів у депутати, а їх було 19, разом отримали приблизно таку ж кількість голосів. Експерти не прогнозували

таку переконливу перемогу, а *post factum* пояснюють її успішним перенесенням бренду «Об'єднаної опозиції» на свого представника. Додатковим чинником успіху Р. Ілика було й те, що кандидат від «УДАРу» Олександр Старовойт зняв свою кандидатуру з виборчих перегонів на його користь.

У виборчому окрузі № 122 (центр – Яворівський район Львівської області) перемогу здобув узгоджений кандидат від «Об'єднаної опозиції» Василь Пазиняк (55,86% голосів). Друге місце посів самовисуванець Тарас Козак (колишній член СДПУ(о), а пізніше ПСПУ, экс-керівник Західної регіональної митниці (та «людина Медведчука», як подекують «злі язички») з результатом 36,54% голосів. До дня голосування фаворитом вважався Тарас Козак, який тривалий час вкладав великі фінансові ресурси у цільову допомогу мешканцям округу і робив це доволі успішно, оскільки у низці дільниць округу перемога дісталася саме йому. Насичена і «звивиста» політична біографія Т. Козака (чого варті його партійні «мандри» з СДПУ(о) в ПСПУ, а звідти в УСДП і все це за якихось останніх 7 років) дає підстави критикам говорити про крайній прагматизм політика та повну відсутність політичних поглядів у поєднанні з чітко вираженими політичними інтересами.

Основним чинником перемоги В. Пазиняка за оцінками оглядачів є ефективність бренду Об'єднаної опозиції. Так само тут спрацювала закономірність, помічена і в інших округах, більшість кандидатів спрямовували критику саме на фаворита – самовисуванця Т. Козака, звинувачуючи його у прихованих зв'язках із «партією влади».

На виборчому окрузі № 123 (центр – Перемишлянський район Львівської області) в результаті підрахунку голосів виборців перемогу здобула представник ВО «Батьківщина» Лідія Котеляк. У переможця виборчих перегонів були поважні конкуренти: відомий письменник Василь Шкляр (автор резонансного роману «Залишенець. Чорний ворон» про антирадянський рух у Центральній Україні) та досвідчений посадовець Тарас Батенко (кандидат політичних наук, директор «Магістральних нафтопроводів «Дружба» ПАТ «Укртранснафта», депутат Львівської обласної ради). Впродовж виборчої кампанії мали місце окремі конфліктні моменти, зокрема, обшук у штабі Л. Котеляк щодо наявності газет, які принижують честь і гідність її опонента (ймовірно обшук відбувся за заявою кандидата Тараса Батенка, в якій останній стверджував, що з особистого автомобіля Л. Котеляк роздають образливу для нього інформаційну продукцію) [13]. В результаті переможець отримав 31 222 голоси (30,12%). Тараса Батенка підтримали 23,52%, а Василя Шкляра 21,39%. Штаб Т. Батенка звернувся в суд з проханням відтермінувати оголошення результатів у зв'язку з тим, що окружна виборча комісія не надала для ознайомлення списків виборців, які голосували за місцем перебування. Суд не задовольнив цей позов. У такий спосіб перемогу здобула кандидат, яка значно менш відома як для експертів, так і для загалу виборців ніж кандидат, який посів друге місце.

І хоч діяльність Т. Батенка незалежні аналітики в основному оцінювали схвально бренд Об'єднаної опозиції і тут зробив свою справу.

У виборчому окрузі № 124 (центр – Сокальський район Львівської області) без особливих труднощів переміг чинний народний депутат Степан Курпіль (народний депутат, обраний від блоку «Блоку Юлії Тимошенко», голова правління ЗАТ «Видавничий дім «Високий Замок», экс-головний редактор газети «Високий замок» – найвпливовішого періодичного друкованого видання Західної України). С. Курпіля підтримали більш ніж 60 тисяч виборців округу, що становить 61,73% голосів виборців. Його основний конкурент самовисуванець Микола Криштопа здобув лише 21,7% (понад 21 тис. голосів виборців). У цьому випадку, як і багатьох подібних випадках, основним конкурентом узгодженого опозиційного кандидата був кандидат-самовисуванець, наближений до «партії влади». Важливими складовими перемоги С. Курпіля була відмова від участі у виборах кількох опонентів (зокрема представника партії «УДАР») на користь узгодженого опозиційного кандидата. Зазначимо, що С. Курпіль – єдиний депутат від Львівщини з досвідом роботи у Верховній Раді (таким чином, представництво Львівщини у парламенті оновилося майже цілком)¹

Специфічним було виборче протистояння у виборчому окрузі № 125 (центр – Старосамбірський район Львівської області). Тут, а це переважно гірська місцевість, за прихильність електорату змагалися представник Конгресу українських націоналістів Андрій Лопушанський і маловідомий представник Об'єднаної опозиції, брат лідера ВО «Свобода» Андрій Тягнибок з дуже лаконічним портфоліо політичної та громадської діяльності. Експерти не розглядали А. Тягнибока серйозним претендентом на перемогу, але, як і в більшості випадків у Львівській області, безвідмовно вплинув бренд Об'єднаної опозиції, а також прізвище і, навіть, родинні зв'язки з лідером ВО «Свобода» (це в даному разі, ймовірно, сприймалося виборцем позитивно). За Андрія Тягнибока проголосувало 35% виборців. Цього скромного результату вистачило, щоб стати депутатом Верховної Ради.

Дещо відмінною була ситуація на виборчому окрузі № 126 (центр – Стрийський район Львівської області). Тут конкурували представник Об'єднаної опозиції Олег Канівець і кандидат від «УДАРу» Андрій Кіт. Сукупність впливу популярного бренду та раннього початку цільової роботи з виборцем гарантував О. Канівцю перемогу. Цікавинкою цього виборчого округу була наявність «двійника» – ще одного кандидата з не надто поширеним прізвищем – Канівець. Попри цілковите самоусунення від ведення передвиборчої кампанії останній за результатами голосування посів четверте місце й набрав 4,19% голосів. Поразки на

---

¹ Поза парламентом у результаті виборчої боротьби опинилися навіть досить популярні і нічим не скомпрометовані представники націонал-демократичних сил Ігор Остап та Тарас Стецьків – колишні неодноразові фаворити виборців Львівщини.

цьому округу зазнав «багаторазовий» народний депутат та экс-посол України в Канаді Ігор Осташ (він посів п'яте місце).

Підбиваючи підсумки, які є певною мірою релевантними до всеукраїнського досвіду виборів 2012 р., наголошую:

по-перше, як і в парламентських виборах 2002 року (і, певною мірою, на усіх подальших виборах) спрацювала «сила бренду». Причому її дія у Львівській області була як «додатньою» (мобілізувала значні маси виборців на підтримку навіть маловідомого кандидата), так і «від'ємною» (у випадку «партії влади» така ідентифікація, чи навіть її «тінь», майже автоматично ставила «хрест» на виборчих перспективах кандидата). Зорієнтувавшись в кон'юктурі виборчих вподобань, команди і кандидатів «від влади» і кандидатів «не від опозиції» намагалися дистанціюватися від негативної «партійної стигми». Часом такі дії «самовисувачів» набували форми лицемірства (що не є порушенням права, але є порушенням етики);

по-друге, відчутна **радикалізація політичних орієнтацій** виборців Львівщини. Високі показники націоналістичної ВО «Свобода» свідчать про проблемний стан масової свідомості населення Львівщини (та й України загалом). Водночас, не слід абсолютизувати цей конкретний політичний вибір і таврувати його як приклад «фашизації свідомості». Ні для кого в Україні не секрет, що націоналістична деформація масової свідомості має своє вірне alter ego – комуністичну деформацію (носіями цих деформацій є значні частини населення України, зокрема, в Галичині та Донбасі). У вкрай цікавій дискусії про те, які тирани є кривавішими (націоналістичні чи комуністичні) обидві крайні сторони цілком варті одна одної (цілком завершені смислові системи переконливо легітимізують як націоналістичний, так і комуністичний погляд на суспільство).

Ще одним цікавим аспектом «правої радикалізації» є явище, яке один із провідних українських політичних аналітиків Володимир Фесенко назвав «авторитарно-революційним синдромом ліберальної інтелігенції». Поки що є лише окремі й недостатні емпіричні свідчення на користь цієї інтерпретації (дані Національного екзит-полу).

Стосовно Львівщини можу припустити, що незважаючи на те, що ВО «Свобода» через своїх провідних промовців неодноразово таврувало «ліберальну інтелігенцію» (т. зв. «ліберастів» та «толерастів»¹), саме представники гуманітарної інтелігенції часто ставали «добровільними агітаторами» цієї політичної партії. Така ситуація не дивує, адже саме для цієї групи населення найбільш болючими є інновації влади у сфері політики пам'яті, освіти і науки, прав людини і свободи слова, зовнішній

---

¹ Представниками цієї «п'ятої колони» один із промовців ВО «Свобода» Ю. Михальчишин називав шанованих академічною спільнотою історика Я. Грицака, правозахисника М. Мариновича, письменника Ю. Андруховича, культуролога Т. Возняка.

політиці (ця соціальна група є традиційним для Галичини високоідеологізованим агентом індоктринації мас).

У зв'язку з обговоренням ВО «Свобода» згадаємо і те, що у парламент від цієї партії пройшло дві «родинні пари»: брати Олег та Андрій Тягнибоки та рідний брат і сестра Олег Панькевич та Ірина Сех. Ще одній «родинній парі» – братам Ярославу та Богдану Дубневичам виборці Львівщини не дозволили поєднатися у парламенті. Ці приклади свідчать про подальшу **фамілізацію української політики**. Зрештою, нічого дивного у такому явищі немає і воно наскрізно, незважаючи на партійні знамена, увійшло у практики сучасних українських еліт. Квазіфеодальні структури функціонування бізнесу і політики відроджують і інші несучасні і навіть **антисучасні соціальні утворення**;

по-третє, попри відносну відсутність гострих конфліктів та звинувачень у фальсифікаціях на Львівщині яскраво виявилися ті самі проблемні аспекти організації виборчого процесу, що й у найбільш одіозних випадках – на округах, які є символами, поки що локального, фіаско правової системи української держави (94, 132, 194, 197, 223). Подібно до згаданих критичних випадків вибори на Львівщині проілюстрували значно більшу вразливість до викривлень саме мажоритарної складової виборів.

Законодавець, керуючись тільки кон'юнктурними, вузькопартійними міркуваннями, ввів цю складову до виборчого процесу. Це не що інше, як **зразок недобросовісної політичної інженерії** з боку законодавця (і навіть не стільки законодавця, як «темних кардиналів» сучасного українського політичного процесу). Деструктивність цієї інновації коріниться, в першу чергу, у можливостях корекції програшної для влади «партійної» складової виборів за рахунок «індивідуальної роботи» з самовисуваннями з використанням усього класичного спектру інструментів переконання (від батоба до пряника) і, звичайно ж, не в режимі публічного обговорення.

Проте є й більш «видимий» вимір деструктивності цієї інновації. Стосовно всеукраїнського досвіду (на Львівщині відчувався лише слабкий відголос цієї закономірності) можна зазначити, що в конкурентних ситуаціях (як і загалом у конкурентних, переважно центральноукраїнських, округах), у областях, де місцеве самоврядування та політичні вподобання населення досить поляризовані, виникали найгостріші конфлікти навколо виборчого процесу. «Відрив» між кандидатами, що посідали перше та друге місце у названих округах, аж до цілковитого виходу ситуації з правової площини, становив сотні, а часом і десятки голосів виборців. Окремі приклади, які складаються у єдину «картинку», переконливо свідчать: інституційно (на рівні роботи ДВК та ОВК, роботи судів і правоохоронців, роботи спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу та роботи активістів-представників самих суб'єктів виборчого процесу) українське суспільство виявилось неготовим до конкурентної політичної боротьби. І якщо у відносно

«однорідних» у політико-ідеологічному сенсі регіонах (тобто у тих, де конкуренція не була надто гострою) обійшлося без гострих конфліктів і скандалів, то у «конкурентних» округах ми стали свідками цілковитого фіаско інституту вільних виборів. Так, у багатьох проблемних округах, де шальки терезів коливалися між опозиціонерами та представниками влади зафіксовані **аномалії явки та розподілу голосів виборців**. Sapienti sat.

Ще одним «слабким місцем» організації виборчого процесу став **механізм комплектування дільничних та окружних виборчих комісій**. Ситуація, коли маловідомі і малопопулярні (і навіть, скажемо відверто, маргінальні) політичні партії такі як партія «Молодь до влади», «Солідарність жінок України», «Народна екологічна партія», «Русь єдина», «Народно-трудова союз України», «Руська єдність», «Союз анархістів України»¹ отримали представництво майже у всіх 225 виборчих окружних комісіях і в тисячах дільничних виборчих комісій – з законодавчо закріпленим правом контролювати перебіг і фіксувати результат волевиявлення є відвертою профанацією ідеї прозорості та громадського контролю за виборами. Фактично, виник новий сегмент «чорного політичного ринку», коли слабкі партійні структури, які отримали право представництва у виборчих комісіях, «продавали» (і без лапок теж) свої місця впливовішим і зацікавленим суб'єктам виборчого процесу.

Врешті постає питання: яким буде цей парламент? Травмований ще до початку свого функціонування? Таким власне і буде. Кажучи метафорично, таврованим і «кривим» з виразним написом «через усю каденцію»: «Ось, я в беззаконні зачатий, і в гріху родила мене мати моя» [15].

Без сумніву у новому парламенті буде мало конструктиву і необхідних для суспільства діалогу та порозуміння, а будуть бійки та інші «спецефекти». Зрештою, саме такою була обіцянка депутатів від опозиції своїм виборцям. Згадаймо головні гасла двох сил-лідерів, яким довірили виборці Львівщини: «Ми їх зупинимо!» (ВО «Батьківщина») та «Рука не здригнеться» (ВО «Свобода»). Припускаю, що свою обіцянку виборцю названі політичні сили будуть намагатися виконати добросовісно (добросовісно займатися деструктивною діяльністю у Верховній Раді, як би парадоксально це не звучало). Водночас, хибно було б сприймати деструкцію квазідемократичних елементів української дефективної демократії надто по-альярмістськи: українське сьогодення наповнене дисфункційними політичними інститутами і практиками, які не просто гальмують розвиток суспільства, а спрямовують його у небезпечному, чи, навіть, фатальному напрямку. Руйнація таких

---

¹ Якщо підсумувати усі голоси виборців, віддані за ці партії на усіх всеукраїнських виборах, проведених за пропорційною системою, то суми цих голосів не вистачило б для подолання ними прохідного п'ятивідсоткового бар'єру.

елементів політичної системи є навіть бажаною, але від цього не менш небезпечною! В результаті вкотре вимальовується класична дилема української політики: низькореспонсивна, надмірно централізована, корумпована, обтяжлива для суспільства влада чи недемократична, надмірно волонтаристська, пасіонарно-іраціональна опозиція?

А це означає чергові блокування роботи парламенту, використання непарламентських методів політичної боротьби, готовність до радикалізації дій і закликів. «М'яч», безумовно на частині поля влади. І в широких масах населення і серед політичного класу визріли доволі радикальні настрої. Збереження сучасного змісту, стилю і вектора державної політики неминуче поглиблюватиме такі настрої. Вихід суспільства з такої ситуації «без втрат» можливий лише за широкої консолідації політичного класу, відмови основних політичних гравців від низки конфліктогенних тем, подолання регіональної асиметрії у державній кадровій політиці тощо. На жаль, всі ці виклики мають вигляд «непідйомних» для українського політичного класу. Насамперед, у потужних «політичних гравців», а в їхніх найбільших фінансистів немає політичної волі до такої гармонізації соціальних суперечностей.

Список використаної літератури

1. Правоохоронцям Львівщини надійшло 52 скарги на порушення виборчого законодавства [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://galinfo.com.ua/news/77557.html>

2. Опозиція має тиснути на нелегітимність виборів, а не обнулятися – депутат Юрій Ключковський. [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24761401.html>

3. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах одномандатних виборчих округів та у багатомандатному окрузі [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp039?PT001F01=900>

4. Безперечним лідером на Сихові є Добродомов – Подгорнов [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://zik.ua/ua/news/2012/10/11/372983>

5. По Львову розвісили плакати – “Дмитро Добродомов – онук НКВДиста” [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://newspaper.net/ua/article/region/3/theme/19?id=991475&date=2012-07-15>

6. Богдан Хруставчук: «Мета нашої громадської організації – суспільно активний, освічений, вихований на повазі до народу українець» [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://more.lviv.ua/author/37-bogdan-hrustavchuk-meta-nashoyi-gromadskoyi-organzacyi-susplno-aktivniy-osvdcheniy-vihovaniy-na-povaz-do-narodu-ukrayines.html>

7. Олігархи львівського розливу-1. Брати Дубневичі. [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://hroniki.net/analitika/detalno/materials/>

8. Богдан Дубневич

безкоштовно возить на прощу. [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://maidanua.org/vybery2012/reports/view/834>

9. Режим Януковича вирішив кинути Ірину Сех за ґрати. [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: http://blogs.pravda.com.ua/authors/tiahnybok/50051f2325680/view_print/

10. Журналіст пробралася в Межигір'я Януковича. Фото [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: http://www.pravda.com.ua/articles/2012/08/24/6971416/view_comments/page_1/

11. Міліція встановлює осіб, причетних до побиття Тетяни Чорновол. [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://ukrainian.voanews.com/content/chornovol-robyttia/1522785.html>

12. Шнурко-Табаківа Э. Диапазон аномалій на 120-ом округе – вид сбоку [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/shnurko-tabakova/509c322b567ff/>

13. У штабі Котеляк «чорного піару» не знайшли [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: <http://portal.lviv.ua/news/2012/10/08/124106.html>

14. Мокрик Д. «Свобода» проти «ліберастів»: починає і програє [Електронний ресурс]. Назва з екрану. Режим доступу до сайту: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons/mokryk_svoboda_protly_liberastiv.htm

15. Книга псалмів Давида (Пс. 50).

Демків О. Б. Парламентські вибори 2012 року на Львівщині: «сила бренду», «права радикалізація» та «проблемні перспективи»

У статті розглянуто перебіг і результати парламентських виборів 2012 року на Львівщині. Проаналізовано хід передвиборчої боротьби між кандидатами на 12 одномандатних виборчих округах на території області. Шляхом порівняння та узагальнення виведено спільні риси перебігу та результатів виборів у Львівській області, які кореспондують із всеукраїнськими закономірностями. Приділено увагу таким особливостям виборів як перенесення «бренду» опозиційних і владних політичних сил на кандидатів-мажоритарників, особливості передвиборчої риторики кандидатів і використаних ними технологій політичної боротьби з конкурентами, результати виборів в одномандатних округах області з увагою до явища аномального розподілу явки та голосів виборців. Розглядаються особливості виборів, які певною мірою делегітимізують їхні результати. Аналізуються перспективи діяльності новообраного парламенту.

Ключові слова: парламентські вибори, виборчі технології, виборчі зловживання.

Демків О. Б. Парламентские выборы 2012 года на Львовщине: «сила бренда», «правая радикализация» и «проблематичные перспективы»

В статье рассматривается процесс и результат парламентских выборов 2012 года во Львовской области. Проанализирован ход предвыборной борьбы между кандидатами на 12 одномандатных избирательных округах области. Путем сравнения и обобщения выведены общие черты процесса и результатов выборов во Львовской области, корреспондирующие с всеукраинскими закономерностями. Уделяется внимание таким особенностям выборов как перенесение «бренда» оппозиционных и политических сил и сил, представляющих власть, на кандидатов-мажоритарщиков, особенности предвыборной риторики кандидатов и использованных ими технологий политической борьбы с конкурентами, результаты выборов в одномандатных округах области с особым вниманием к явлению аномального распределения явки и голосов избирателей. Рассматриваются особенности выборов, до некоторой степени делегитимизирующие их результат. Анализируются перспективы деятельности новоизбранного парламента.

Ключевые слова: парламентские выборы, избирательные технологии, злоупотребления в ходе выборов.

Demkiv O. B. Parliamentary Elections of 2012 in Lviv Region: «Brand Power», «the Right Radicalization» and «Problem Prospects»

This article is dedicated to the analysis of the process and results of parliamentary elections to the Ukrainian parliament held in 2012 in Lviv region. Special attention is paid to 12 majoritarian electoral districts. By means of the comparison and generalization there were pointed out common features of the electoral process in Lviv region which correspond all-Ukrainian consistent patterns. Attention was paid on such peculiarities of the election process as: application of «oppositional» or «pro-governmental» «brands» on majoritarian candidates, peculiarities of electoral rhetorics, technologies applied in political competition. Author makes the prognosis on work prospects of newly elected parliament.

Key words: parliamentary elections, technologies of electoral process, electoral fraud.

Стаття надійшла до редакції 16. 11. 2012 р.

Прийнято до друку 29. 03. 2013 р.

протоколом № 6.

Рецензент – д. соц. н., професор

Кононов І. Ф.